

HOLLANDLANE

TEATER

PURJETAB PÄRITUULT

25 aasta järel on taas «Estonia» laval Wagneri ooper «Lendav hollandlane». Ja et meie kiiresti muutavas maailmas ka midagi püsivamat on, näitab kujukalt seegi, et nii nagu 1958. aastal, näeme ka täna nimiosalisena Tiit Kuusikut.

«Lendava hollandlase» lavastas Detlef Rogge Schwerinist, kunstnikutöö on samuti schwerinlaselt Lutz Kreiselt, dirigeerivad Eri Klas, Vallo Järvi või Jüri Alperden.

Et «Estonia» teater selle ooperi lavastamisel küllaltki vaevanõudva ürituse ees seisib, on selge. Wagneri muusika tõlgendamine esitab lauljatele oma konkreetseid nõudeid, millesse meie esindusteatri Verdi ja Itaalia ooperite baasil arenenud-kasvanud lauljad siiski küllalt hästi ja ühtlaselt süveneda jõudnud. Esietenduseks (8. märtsil) oli Eri Klas ooperi muusikalisest poolest ilusasti areneva terviku loonud, millest edasi- (ja kahjuks kohati ka tagasi-)minek on lavastuse käigus muidugi iseeneestmõistetav. Lavastaja Detlef Rogge on loonud ühtlase lavastuse, milles välist staatikat elustavad sisepepinged ja sissepoole pööratud kired (Hollandlane, Senta) ning neile kontrastiks avalil emotsionaalsus ja humoorikuski (Daland, Tüürimees). Küll aga paneksin küsimärgi mõnede lavastuse pisidetailide juurde, nagu näiteks Hollandlase kingituskirst Dalandile, mis laskub lavale kusagilt ülevalt. Ja ooperi lõpp. Viimase puhul pean vist rääkima täiesti isiklikust muljest. Ooperi lavastuslik pool on ju niikuinii tinglik, seega on tegelikult peaaegu ükskõik, kas Senta hüppab lõpustseenis kaljult alla või langeb lihtsalt lavale surnult maha. Praegune lavale langemise variant tekitab paraku väikese vastuolu ooperi müstilise atmosfääriga.

Mati Palm nimiosalisena oli muidugi eelisolukorras, sest tema Hollandlast on pärjanud rahvusvaheline edu (ta on laulnud kolmel suvel Savonlinna ooperifestivalil). Praeguses, ooperi lavaloleku algstaadiumis annab see selgesti tunda: tema on oma Hollandlases kindel, see on juba lõplikult väljakujunenud osa, millest kõik väline-liigne kustutatud, pöördunud intensiivselt sissepoole, eelkõige muidugi häälevarjunditesse.

Kui Palmi Hollandlase tase oli etteaimatav, siis Helvi Raamatu Senta valmistus selle lavastuse kõige meeldivama ülalause. Vokaalne vorm on Raamatul praegu väga hea, tema veidi jaheda tämbriga hääli lisab rollile ebamürist ja seda «eemalolekut» rõhutab ka tema nappide vahenditega antud mäng — kaugusse suunatud pilk ja eemalehoidmine kõiki-dest teistest lavalolijatest.

Teo Maiste Dalandina on taas oma sõiduvees. Ainus märkus: kohati kumab tema mängust läbi «Müüdnud mõrja» Kecal. Maiste vokaalne paindlikkus ja oskus tunneta-

Mati Palm Hollandlasena ja Helvi Raamat Sentana.

Gunnar Vaidla foto

da erinevaid muusikastiile on juba nagu iseeneestmõistetavaks saanud. Tema mitmeplaaniline mäng on põnevusega jälgitav: armastav isa, kes ühelt poolt ülikõrgelt hindab oma tütarit ja tema truudust, kuid kellele teiselt poolt teevad muret ikka need tütre eest pakutud varandusekirjutud. Ja kuigi ta püüab end (ja meid) veenda, et Senta on tal- le kõige tähtsam maapealne vara, räägivad ta teod teist keelt: annab tütre käre võõrale, keda küll esmakordselt kohtab, kuid kellel on just need varandusekastid, küsimata isegi tolle nime. Väga tore on nii lavastaja- kui näitlejatepoolne II vaatuse lahendus. Hollandlane (Palm) ja Senta (Raamat) on teine teisel pool lava liikumatud, tegelemas omaenda mõtete ja tunnetega (armastus esimesest pilgust?), Daland (Maiste) seab nende vahel, saamata aru, mis tegelikult toimub, sest Senta ja Hollandlase müstika pole tema jaoks, tema on lihtne maine olend.

Hendrik Krumm loob Tüürimehe mitte eriti ulatusliku partiiga tore (tundub, et teda ennastki lõbustava) karakteri. Mis aga puutub Erikusse, siis, kuigi kavaleht annab selle osatäitjana neli solisti (Ivo Kuusk, Kalju Karask, Ants Kollo ja Jonas Antanavičius Kaunase Muusikateatrist), jõuab teiste peategelastega võrdselt pulgale ainult Jonas Antanavičius (Ivo Kuuske ei ole õnnestunud kuulda-näha).

Tiit Kuusiku Hollandlase vokaalne võimsus hämmastab ikka ja jälle, siia juurde muidugi oskus oma häälega vabalt ringi käia ja vokaalset värskest etenduse lõpuni säilitada. Kahjuks kammitseb kohati tema mängu kaldlava. Mare Jõgeva jõuline Senta on jällegi lauljatar «oma osa», täpselt välja töötatud ja stiilipuhast, kaasa elama sundiv. Uno Kreeni Daland pole just nii mängulustist pulbitsev kui Maiste oma, kuid toredaid-lustilisi mängumomente on tal palju. Humoorikas-range kasvataja Mary osas löid toreda karakteri Urve Tauts ja Leili Tammel.

Lavastaja on päris hästi läbi mõelnud lava suured plaanid, tegelaste lavaletolekud ja sealt lahkumised. Kaldlava on (sarnaselt «Carmeni» trepile) taas funktsionaalne, aidades «Estonia» üsna väiksel laval kõigil tegelastel nähtav olla ja rõhutada ühe või teise osatäitja lavaleilmumist. Koorile on lavastaja püüdnud individualiseeritud tegevust leida, kuigi ei saa öelda, et kogu koor sellega kaasa läheks. Ja nii kipuvadki need kooriliikmed, kes innu ja hingega asja juures paratamatult liigselt (ja kohati häirivalt) esile tükkima.

Et «Lendavat hollandlast» üldkokuvoites õnnestumiste poolele liigitada võib, seda tõestab ooperi märgatav publikumenu: praeguseni on etendused läinud aina täissaalidele.

MARE PÕLDMÄE